

DJURENS VÄRLD

Svenska Djurskyddsföreningens medlemstidning | Nr 4 2025

SDF 150 ÅR

– föreningens historia del 4

**FRÅGA HUND
GER SVAR DIREKT**

**AI I DJURSKVÅRDEN
VAD INNEBÄR DET?**

Foto: Esbjörn Nordlund/Naturskyddsföreningen

Vitryggig hackspett är en av Sveriges mest hotade fågelarter och är klassad som akut hotad (CR) i Artdatabankens rödlista. Flera projekt pågår för att rädda den arten från utrotning och viss återhämtning har skett. Idag finns omkring 60 individer i Sverige.

Text: Louise Cederlöf

Vitryggig hackspett är störst av brokspettarna och aningen större än den betydligt vanligare större hackspett. Den känns igen genom den vita ryggen, ljus röd ”mage” och färgen på hjässan: hanen helt röd, honan helt svart.

Den håller framför allt till i lövskog och bygger sina bon genom att hacka hål i träd som aspar, björkar eller alar. Rovdjur i form av hökar, ugglor och mårdar utgör en risk för framför allt unga fåglar. Det största hotet mot arten är dock förlorad livsmiljö till följd av intensivt skogsbruk; den vitryggiga hackspetten behöver gamla lövrika skogar med mycket död ved, vilket till stor del har försvunnit i Sverige. Fågeln stannar i landet över vintern men om bristen på föda är stor eller om vintern är mycket kall kan den flyga till nya områden.

Från att ha varit nästan utrotad för några decennier sedan finns idag omkring 60 vitryggiga hackspettar i Sverige, mycket tack vare olika åtgärdsprogram. Naturskyddsföreningen driver sedan 1990 ett projekt med utplantering och sedan 2000 avel i samarbete med Nordens Ark. Naturvårdsverket införde ett första åtgärdsprogram 2005 som sedan har förlängts. Det går bland annat ut på att bevara och återskapa lövskogsmiljöer, ett ansvar som delas av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. I Finland har man haft stora framgångar med liknande åtgärdsprogram och målet är nu en liknande utveckling i Sverige. ■

Fakta vitryggig hackspett (*Dendrocopos leucotos*)

Ordning: Hackspettartade fåglar

Familj: Hackspettar

Läng: 25–28 cm

Vikt: 80–120 gram

Föda: Insekter i döda/döende lövträd

Livslängd: Upp till 25 år

Källa: Artdatabanken, Naturskyddsföreningen, Naturhistoriska riksmuseet

Innehåll

- 04 Aktuellt på djurskyddsfronten
- 07 Reportage – SDF 150 år
- 10 Reportage – Fråga HUND
- 12 Reportage – AI i djursjukvården
- 16 SDF tipsar – Utekaniner
- 17 Gåvotack
- 18 Barnens sida – Ponny
- 20 På spaning i naturen – Vintermatning

Bli medlem

Ett medlemskap i Svenska Djurskyddsföreningen innebär att du är en röst för djuren.

Medlemsavgift för 2025: 200 kronor.

Ungdom t.o.m. 18 år: 100 kronor.

Årsbetalande juridisk person: 1 500 kronor.

Stödjande medlem: 100 kronor.

**Betalning sker till plusgirokonto 55 99 85-7
märk betalningen med namn och adress.**

Djurens Värld nr 4 2025

Medlemstidning för Svenska Djurskyddsföreningen. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare

Lillemor Wodmar

Redaktör

Louise Cederlöf

Formgivning

Stjärntryck, Stockholm

E-post

djurensvarld@djurskydd.org

Kommunikationsstrategi

JCW Hållbar Kommunikation

Redaktionskommitté

Louise Cederlöf

Linda Devine

Niklas Lundberg

Lillemor Wodmar

Tryckeri

Stjärntryck, Stockholm

ISSN

0291-1545 (Print)

2004-9676 (Online)

Omslagsfoto

Mostphotos

Foto

Mostphotos om inget annat anges.

Djurens Värld trycks på miljövänligt papper.

Kontakta Svenska Djurskyddsföreningen

Besöksadress:

Sandsborgsvägen 55,

122 33 Enskede

Expeditionstid, måndag–torsdag: 09.00-15.00.

Lunchstängt: 11.30-12.30.

Expeditionstid, fredag: 09.00-13.00.

Telefon: 08-783 03 68

Hemsida: www.djurskydd.org

E-post: info@djurskydd.org

Jubileumsåret 2025 går mot sitt slut

Jag började årets ledare med orden ”att nu är jubileumsåret här” och nu i årets sista nummer slutar jag med ”att nu närmar sig jubileumsåret 2025 sitt slut”.

När jag ser tillbaka på året som gått kan jag inte vara annat än nöjd.

Året som gått har präglats av aktiviteter för djuren. Att synas och finnas på plats på olika mässor har varit ett bra sätt för oss att möta människor som har ett djurintresse. Det har blivit många intressanta samtal där vi har informerat om föreningen och vårt arbete, vad vi gör för djuren, men även om djurskydd generellt.

En mycket lyckad aktivitet som vi varit med och arrangerat tillsammans med Riksföreningen Stoppa Fyrverkerier för Privatpersoner i Sverige var riksdagsseminariet om fyrverkerier som ni kan läsa mer om i den här tidningen.

Jubileumsmiddagen på Operaterrassen som hölls den 6 september blev en succé. Vi fick förmånen att träffa många medlemmar, medlemsorganisationer och samarbetspartners under festlig samvaro och fira föreningens 150 år med god mat, prisutdelning till Årets djurvän och en intressant föreläsning av Veterinärer utan gränser, Sverige och få insikt i vad era och våra pengar gör för skillnad för djuren i Ukraina.

Tidningen har även i årets fyra nummer summerat föreningens 150 åriga historia och man kan inte låta bli att känna en stolthet över att få vara en del av det fantastiska arbetet som SDF under 150 år har gjort för djuren.

I skrivande stund har vi kvar två stora mässor där vi, SDF, deltar med monter. Sweden International Horse Show 27 – 30 november och Stockholm Hundmässan 13 – 14 december. Vårt viktiga budskap under dessa mässor kommer vara stoppa fyrverkerier och få ett slut på de problem som smällandet orsakar för djuren, såväl häst som hund.

Jag vill önska er alla en God Jul och ett Gott Nytt År, och jag ser fram emot att vara en del av föreningens arbete för djuren de kommande 150 åren! ■

Lillemor Wodmar

Ordförande SDF

Ny kampanj för att få bort burarna

Nära 1,4 miljoner människor skrev 2018 under medborgarinitiativet End the Cage Age för att skrota burarna för Europas lantbruksdjur. Men fortfarande lever hundratals miljoner djur varje år i burhållningssystem inom EU. Därför startar nu fortsättningskampanjen Our voices. Var med och spela in en video och hjälp oss tömma burarna!

End the Cage Age är ett av de mest framgångsrika medborgarinitiativen någonsin. Under ett år, med start hösten 2018, skrev 1,4 miljoner människor från 18 länder under upploppet för att förbjuda burhållning av lantbruksdjur inom EU.

Efter många turer tog EU-parlamentet i början av juni 2021 ställning för resolutionen; hela 558 parlamentariker röstade för och bara 37 emot. Kort därefter meddelade EU-kommissionen att de skulle lägga fram ett lagförslag under 2023 som skulle förbjuda burarna. Så blev det inte. Fortfarande har inget lagförslag lagts fram.

Den nya kampanjen Our voices är en fortsättning på End the Cage Age och organiseras av Compassion in World Farming samt Eurogroup for Animals, där SDF är medlem.

Var med och spela in en video på max sex sekunder som kommer att klippas ihop till ett kraftfullt meddelande till politikerna i EU. Målet är att sätta press på EU-kommissionen så att de lägger fram ett förslag i enlighet med medborgarnas – och EU-parlamentets – vilja.

På SDFs hemsida djurskydd.org finns en länk till sidan med instruktioner. Nu släpper vi ut lantbruksdjuren ur burarna! ■

Regeringen backar om kors betesrätt

Förslaget om att ta bort mjölkors rätt att beta har nu lagts på is – åtminstone under resten av mandatperioden. Det meddelade landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) under en pressträff kring höstbudgeten i slutet av september.

Betande kor kommer fortfarande att kunna ses i Sverige. Åtminstone resten av mandatperioden då regeringen bestämt sig för att släppa frågan om slopat beteskrav.

Svenska Djurskyddsföreningen har tillsammans flera andra organisationer engagerat sig i frågan under lång tid, bland annat genom kampanjen Jagvillbeta.nu som har samlat över 175 000 namnunderskrifter för mjölkors rätt till sommarbete.

– Det är mycket glädjande att regeringen har lyssnat på budskapet och den starka opinionen bakom vår kampanj. Att betesrätten nu får vara kvar är en viktig seger för mjölkorna, bönderna och alla som har engagerat sig i frågan, säger Linda Devine, sakkunnig på SDF.

SDF anser samtidigt är det viktigt att förslaget om att avskaffa beteskravet inte bara läggs på is denna mandatperiod, utan att det slopas helt och hållet.

– Kornas rätt till bete måste vara långsiktigt tryggad och inte beroende av politiska majoriteter. Dessutom vill vi att betesrätten utökas till att omfatta kalvar och tjurar. Många vet inte att hälften av dessa djur aldrig får komma ut på bete. Det är en oacceptabel brist i dagens djurhållning, och något vi menar måste förändras.

Den ekonomiska ersättningen på 1000 kronor per ko som har utlovats av regeringen är villkorad och förutsätter att EU godkänner stödet till svenska bönder för att hålla kor på bete. Om ett sådant beslut inte tas, uteblir ersättningen. ■

Stöd Svenska Djurskyddsföreningens arbete för djuren.

Swisha en gåva till 1230 960708

Märk gärna gåvan med ditt namn.

Grönt ljus för virtuella stängsel för nötkreatur och får

Trots omfattande kritik meddelade regeringen i slutet av oktober att man kommer att tillåta virtuella elstängsel för nötkreatur och får. Ändringen i djurskyddsförordningen träder i kraft 1 januari 2026.

I en flock finns alltid vissa individer som har svårt att lära sig hur systemet fungerar. De riskerar att utsättas för upprepade elstötar utan att lära sig hur man undviker dem.

Virtuella elstängsel innebär att djuret har en utrustning fäst runt halsen med förinställda koordinater. Om djuret närmar sig den osynliga, yttre gränsen för hagen avges först varningar i form av ljudsignaler. Därefter, om djuret går utanför gränsen, utdelas en elektrisk stöt. Kritiken från landets djurskyddsorganisationer har varit omfattande. Bland annat anser man att virtuella stängsel kan utsätta djur för onödigt lidande, att beslutet är förhastat och bryter mot både svensk djurskyddslag och EU-direktiv.

– Regeringens beslut att tillåta användningen av virtuella stängsel utan en fördjupad utredning är beklaglig. Det finns idag otillräcklig forskning på området och många frågor kring hur stängslen ska fungera är idag obesvarade, säger Linda Devine, sakkunnig på SDF.

Flera studier har visat att vissa individer i flockarna har svårt att lära sig systemen och utsätts för upprepade elstötar utan att lära sig hur man undviker dem. Dessutom kan GPS-täckningen variera i olika trakter i Sverige vilket kan leda till att djuren får stötar utan att ha brutit mot områdets avgränsningar. Denna oförutsägbara bestraffning i form av smärta från elchocker

kan sannolikt orsaka långvarig stress och kroniskt lidande, påpekar Linda Devine.

– Att inte ta hänsyn till detta är att bryta mot djurskyddslagen. Det finns heller ingen plan för hur djuren ska skyddas mot lösspringande hundar eller rovdjur. Kor eller får som flyr i panik om de blir attackerade är dessutom en trafikfara och kan orsaka olyckor om de springer ut på en bil- eller järnväg.

Förslaget om virtuella stängsel ingick i den statliga utredningen som Tidöregeringen tillsatte om ”animalieproduktion med hög konkurrenskraft och ett gott djurskydd” – där även slopad betesrätt för mjölkkor fanns med. Enligt regeringen kan införandet av virtuella stängsel leda till att fler djur kommer ut på bete, men också att svårtillgängliga naturbetesmarker kan användas till bete och därmed öka den biologiska mångfalden.

– Steg för steg genomför vi regelförenklingar. Dagens beslut innebär att lantbrukare kan utveckla och effektivisera sin verksamhet vilket leder till stärkt konkurrenskraft, säger landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) i ett pressuttalande. ■

”Fyrverkerier ska skötas av proffs – inte privatpersoner”

Den 19 november 2025 hölls ett välbesökt riksdagsseminarium om fyrverkerier och dess negativa konsekvenser. Arrangerade gjorde Svenska Djurskyddsföreningen och samarbetspartnern Riksförbundet Stoppa Fyrverkerier för Privatpersoner i Sverige, samt ledamöter från fem riksdagspartier.

Studier visar att fyrverkerier är vanligaste orsaken till ljudöverkänslighet hos hund, vilket är en allvarlig påverkan på djurvälståndet. Dessutom kan rädslan ackumuleras och förvärras över tid.

Fyrverkerier har mycket stor påverkan på djur, och inte bara när raketerna faktiskt avfyras; beteendeförändringar orsakat av rädsla, stress och oro kan sitta kvar under lång tid hos djuren, även under årstider då fyrverkerier normalt inte är aktuella. Ljudet från exempelvis en dörr som slår igen kan ge associationer som skrämmar på nytt.

– Vissa hundar kan till slut vägra att alls gå med på promenad, de slutar äta och när de lämnas ensamma sitter de och darrar av skräck. De har en mycket dålig livskvalitet.

Detta berättades av Else Verbeek, forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, som tillsammans med bland andra veterinär Johan Lindsjö sammanställt en rapport för SDFs räkning över forskningsläget kring fyrverkeriers påverkan på djurvälståndet.

Det psykiska lidandet är således påtagligt, men djuren påverkas även fysiskt i form av bland annat höjda kortisolvärden. Fysiska skador är särskilt tydligt på häst; i en färsk engelsk hästtägerundersökning framkom att fyra procent av hästarna skadades så allvarligt att de dog eller var tvungna att avlivas till följd av fyrverkerier.

– Hästar är flyktdjur och när de skenar i rädsla för fyrverkerier kan de skada sig själva men också människor, underströk veterinär Peter Kallings, sakkunnig i hästfrågor på SDF, under seminariets panelsamtal.

Även om mest kunskap finns om hur hundar (och hästar) påverkas drabbar fyrverkerier även katter, lantbruksdjur, djurparksdjur – och vilda djur. I den senare

kategorin nämndes fåglar och marina däggdjur som sårbara.

Förutom SDF och SLU talade även representanter från Polisförbundet, Nationellt bombdatacenter, Svensk Ögonläkarförening, Sveriges Veterinärförbund och Storstockholms brandförsvaret under seminariet i riksdagen. Från politiken fanns medarrangörerna Torsten Elofsson (KD), Ingela Nylund Watz (S), Hanna Gunnarsson (V), Rebecka Le Moine (MP) och Borian Åberg (M).

Polisen berättade att fyrverkerier och pyroteknik numera används av kriminella nätverk i samband med sprängningar men de används också på ett problematiskt sätt under till exempel fotbollsmatcher. Skadorna som uppstår på händer drabbar främst den som hanterar fyrverkerierna, medan skador på ögon, ofta med blindhet som följd, även drabbar personer som står bredvid och tittar på.

– Det är en myndighetsgemensam problembild, konstaterade Malin Nygren, chef för Nationellt bombdatacenter.

I Nederländerna och på Irland finns förbud för privatpersoner att hantera och inneha fyrverkerier, vilket Sverige borde ta efter. Endast personer med utbildning bör hantera dem – det var samtliga deltagare överens om. Och det finns gott om alternativ som kan vara minst lika effektfulla, som drönare och ljusshower, poängterade flera av åhörarna. Eller som ögonläkaren, professor Madeleine Zetterberg, avslutade sitt anförande:

– Fyrverkerier kan vara det vackraste ögat kan se, men det ska inte vara det sista ögat ser. ■

Sedan 2022 har SDF aktivt samlat in medel till djur och djurägare som är drabbade av Rysslands krig mot Ukraina. Alla donerade bidrag dubblas av föreningen och skickas vidare till Veterinärer utan gränser – Sverige.

150 år i djurens tjänst

Svenska Djurskyddsföreningen tar med denna sista artikel klivet in i det nya årtusendet. Under perioden 2001 fram till idag är det tydligt att flera av frågorna som fanns med vid bildandet av föreningen 1875 fortfarande är aktuella. Samtidigt har stora förändringar – och förbättringar – skett vilket påverkar djurskyddsarbetet på olika sätt. Här är den fjärde och avslutande delen om Svenska Djurskyddsföreningens historia.

Text: Louise Cederlöf

Långa och grymma djurtransporter är en fråga som ständigt tycks vara aktuell och där det hela tiden finns utrymme för förbättringar. Då som nu. I årskriften 2001 finns till exempel ett brev till EUs jordbrukskommissionär Franz Fischler, undertecknat SDFs ordförande Gösta Bengtsson:

”Den upprepade barbariska behandlingen av djur inom den Europeiska Gemenskapen kan och får inte fortsätta. Frågan måste ges högsta prioritet inom kommissionen där alla andra intressen måste ställas åt sidan.”

2003 protesterar SDF även mot ett delfinarium i Dominikanska Republiken: Manati Park. Där hålls fem delfiner i små betongbassänger och ”överutnyttjas i ständiga uppvisningar inför turister”. Enligt SDF får

delfinerna dessutom trängas i behållarna med ”minst 200 personer som inte lämnar djuren ifred utan tar i dem och utsätter dem för ständig oro”. En stor del av de turister som besöker Manati Park är från Sverige, framgår av årsberättelsen det året.

I början av 2000-talet hamnar kommersiell hundkapploppning på agendan då regeringen beviljar ett tillfälligt tillstånd för spel på hundar. En statlig utredning tillsätts och SDF är kritisk i sitt remissvar:

”Svenska Djurskyddsföreningen är av den bestämda uppfattningen att hundkapploppningar med totalisatorspel bör förbjudas.”

Jordbruksverket är dock av en annan åsikt, de anser inte att djurskyddet har försämrats under prövotiden

» varför fortsatt spel på hundar tillåts. Men allmänhetens intresse svalnar snabbt: 2005 lägger Svenska Spel ner Greyhound racing.

1 januari 2004 är en milstolpe för svenskt, progressivt djurskydd. Det är dagen då Djurskyddsmyndigheten startar sin verksamhet. Myndigheten – den första av sitt slag i världen – inrättas genom en uppgörelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet för att stärka djurskyddet och tillsynen av djurskyddslagen. När Alliansen sedan vinner nästkommande val agerar den nya jordbruksministern Eskil Erlandsson (C) direkt: 1 juli 2007 läggs Djurskyddsmyndigheten ner. För SDFs del innebär det att myndighetskontakten, exempelvis vid remissförfaranden, återgår till att hållas med Jordbruksverket.

– Det fanns en farhåga om att djurskyddsfrågorna skulle komma i skymundan när Djurskyddsmyndigheten lades ner. Tyvärr togs myndigheten aldrig riktigt på allvar, minns SDFs ordförande Lillemor Wodmar.

Hundstallet i Åkeshov invigs 2005 och, något försenat,

invigs Kattstallet året därpå. SDF är en stor finansiär. Ur Djurens Värld n 2 2005:

”Den nybyggda toppmoderna anläggningen är resultatet av ett mångårigt arbete utfört av ett stort antal engagerade människor. Bygget har kostat 19 miljoner kronor. Pengarna har samlats in från ett stort antal bidragsgivare, sponsorer, näringsliv och olika organisationer. Svenska Djurskyddsföreningen har bidragit med nästan halva beloppet.”

Samarbetet med mellan SDF och Hundstallet (samt under en period, Gärdets djurklinik) fortsätter in på 2010-talet när en veterinärmottagning för hundar vars ägare lever i hemlöshet och/eller ekonomisk utsatthet startar 2012.

Två gånger om året arrangeras dagen med gratis veterinärvård för denna målgrupp, vilket SDF bekostar. Projektet pågår fram till 2023 då samarbetet med Hundstallet avslutas. Eventuellt kommer en liknande verksamhet i framtiden att starta, men med annan inriktning.

Ett annat projekt som SDF satsar mycket tid och pengar på i början av 2000-talet är ett värdegrundsmaterial riktat till barn, framtaget i samarbete med Djurskyddet Sverige. Materialet heter REDE och står för Respekt,

Genom åren har SDF regelbundet tagit fram informationskrifter och affischer om olika djurslag och djurskyddsproblem. Projektet REDE (mitten) är ett undervisningsmaterial som riktar sig till barn i grundskolan och stod färdigt 2007.

Empati, Djur, Etik. Målet är att ”utveckla barns empatiska förmåga och respektfulla synsätt gentemot djur och natur.” Undervisningsmaterialet blir färdigt 2007 och är anpassat till skolans läroplan. Tanken är att REDE ska användas av lärare och bli en naturlig del av undervisningen i skolan.

Att bidra ekonomiskt till forskning har alltid varit en stor del av SDFs arbete. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU och Nationellt centrum för djurvälstånd, SCAW, har genom åren fått många studier delfinansierade av föreningen. Exempel på forskningsprojekt som har beviljats medel på senare tid handlar bland annat om: förändring av djurskyddslagen, metoder för att hjälpa trubbnosiga sällskapsdjur, offentlig kontroll av mjölkkor samt granskningar av de djurförsöksetiska nämnderna (se faktabara för referenser). SDF bidrar även ekonomiskt till framtagandet av kunskapsajten HästSverige.se som ger allmänheten möjlighet att ta del av den senaste hästforskningen på ett populärvetenskapligt sätt.

De senaste fem åren, från coronapandemin 2020 fram till idag, har särskilt några frågor engagerat SDF lite extra: den ökande hundsmugglingen, hotet om slopat beteskrav för mjölkkor och djurskyddsproblem till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Både vad gäller hundsmuggling och beteskravet har samarbeten med andra djur- och miljöorganisationer varit en stor del. Semina-

SDF stöttar ett flertal forskningsprojekt. Föreningen var även med och bidrog till uppförandet av Kattstallet som invigdes 2006.

rium, arbetsgrupper, manifestationer och namninsamlingar är några av arbetsformerna för de här frågorna.

Invasionen av Ukraina drabbar alla inblandande hårt, inte minst djuren. Redan tidigt i kriget samlar SDF in förnödenheter som djurfoder, halsband, koppel och veterinärartiklar som transporteras ner till de krigsdrabbade områdena. 2022 startar också en insamling av pengar som första tiden går till lokala organisationer som hjälper djuren och deras ägare på plats. Denna insamling pågår än idag men numera är det Veterinärer utan gränser - Sverige som är mottagare av pengarna. Sedan flera år dubblar SDF alla inkomna donationer till Ukraina och totalt har 564 525 kronor betalats ut (282 262 x 2).

Hur ser framtiden ut för föreningen? Vilka frågor är aktuella?

– Det finns många, stora frågor att ta tag i. Närmast hoppas vi på en öppning i fyrverkerifrågan som vi har ägnat mycket tid och resurser på. Vi vill också se över djurskyddet för de marina djuren. Där skulle behövas mer forskning.

Och för djurskyddet i stort?

– Att arbeta med djurskydd kan många gånger kännas tröstlöst. Det är inte sällan ett steg fram, två steg tillbaka. Ofta är det samma grundfrågor vi driver år efter år även om detaljerna ändrar sig över tid. Men man får aldrig ge upp. Det är viktigt för oss som människor att fortsätta kämpa för djuren, säger Lillemor Wodmar. ■

SLU-studier som nämns i texten:

Thirty years of changes and the current state of Swedish animal welfare legislation – Frida Lundmark Hedman, Lotta Berg, Margareta Stéen (2021)

Can animal based parameters improve the official animal welfare control for dairy cows? – Birgitta Staaf Larsson (2025)

Reviewing the review: a pilot study of the ethical review process of animal research in Sweden – Svea Jörgensen, Elin Weber, Johan Lindsjö, Helena Röcklinsberg (2021)

Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome (BOAS) – Maria Dimopolou, Eva Skiöldebrand (pågående)

Fråga HUND

– och bli en gladare hundägare

Foto: Andreas Lundberg

Hur får man en bättre relation med sin hund? Går det att träna bort ett beteende som egentligen är naturligt för hunden? Bör man ens göra det? Och är det viktigt att lära hunden att ha tråkigt? Det och många andra frågor besvaras och diskuteras av några av Sveriges främsta hundexperter i programmet Fråga HUND. I panelen finns etologiprofessor Per Jensen och Svenska Djurskyddsföreningens veterinär Nina Kjellerstedt. Programledare är hundcoachen – och SDF-ambassadören – Fredrik Steen.

Text: Louise Cederlöf

Fråga HUND beskrivs av skaparen Fredrik Steen som ett ”hundprogram där vetenskap och forskning möter praktik och erfarenhet”. Utöver Per Jensen och Nina Kjellerstedt – som utgör panelens fasta deltagare – gästspelar Patrik Cederlöf, Madde Daleo, Eva Bodfeldt och Ann-Christin Edoff i olika avsnitt. De har alla stor erfarenhet av hund med olika expertisområden, allt från träning/beteende till uppfödning, utställning och utfodring.

Varje halvtimmeslångt program utgår från en eller ett par ämnen och frågeställningar, som till exempel: ”Tuggben, beteende och hundens hemligheter”, ”Kan hundar ha ätstörningar?” eller kort och gott ”Farliga hundar”. Dessutom tar man upp och besvarar tittarnas

inskickade video- och brevfrågor.

– Det här är ett ypperligt tillfälle för alla hundägare att lära sig mer om hundens beteende, hur man löser konkreta situationer i vardagen och inte minst; hur man kan få glädje av sitt hundägande. För det ska vara roligt att ha hund, och för att det ska vara roligt behöver både hund och ägare vara trygga med varandra, säger Nina Kjellerstedt, veterinär och sakkunnig på Svenska Djurskyddsföreningen.

En tittarfråga handlar om en ettårig cockerpoo som blir sprudlande glad och hoppar och studsar när ägaren kommer hem. Vad gör man åt det? Och är det bara glädje hunden uttrycker eller kan det vara stress?

Överdriv inte hälsandet och avgränsa hallen med grind, blir några av råden från panelen. Fredrik Steen påpekar också vikten av att lära en valp rätt från början, inte när smekmånaden är över och man står inför en rad olika problem.

– Många gör ingenting i början och sen när hunden är ett, två år gammal börjar man plötsligt se en massa saker som problem. Det är orättvist mot hunden tycker jag, vi måste lära dem när de är små.

Men vad som är ett problem för människan behöver inte vara ett problem för hunden. Tvärtom är det ofta naturliga beteenden bakom det vi upplever som problem, som att hunden skäller när det kommer besökare eller stjälar mat från bordet. Vissa saker kanske man vill träna bort medan andra inte. Per Jensen har till exempel valt att inte träna bort glädjeytringarna vid ytterdörren.

– Jag är en dålig hunduppfostrare, mina hundar hoppar och ”bits” av glädje men vi har bestämt oss för att vi inte vill ta bort det beteendet. Vi vill inte kuva deras glädje, i stället berättar vi för folk som kommer vad de har att vänta.

En hund har ett sömnbehov på 18–20 timmar per dygn, får vi lära oss i avsnitt sju. Att ens fyrbenta vän sover mycket behöver således varken ge oss dåligt samvete eller betyda att hunden mår dåligt. Snarare är det så, tycks panelen vara överens om, att många hundägare överaktiverar sin hund.

– Oavsett hundtyp är det viktigt att lära dem passivitetsträning, säger Madde Daleo och får medhåll av Patrik Cederlöf som berättar att han brukar säga till sina valpköpare: ”Våga vara tråkig”.

Fredrik Steen är inne på samma spår och tipsar om att en övning kan vara att inte skapa förväntning alls, det behöver inte hända någonting hela tiden. Målet med passivitetsträning är en lugnare hund och bättre kontakt med ägaren. Något som kan bli avgörande vid skarpa, eller rent av farliga, situationer som exempelvis utfall mot förbipasserande eller springa ut i gatan.

– Man måste skilja på tillfälliga lösningar för att avbryta och förhindra en akut situation och de mer långsiktiga, uppfostrande övningarna som man gör senare när hunden är lugn, säger Fredrik Steen. Det är då man har chansen att lära den någonting.

Grundkontakten mellan hund och ägare måste finnas där, poängterar Eva Bodfeldt och slår ett slag för att använda humor och lek för att bygga relationen.

– Skoja, knuffa och brottas som hundar gör med varandra. Lek, även lite tufft, med din hund.

Hur är det med självförtroendet hos en hund, går det att träna upp? Absolut, blir det enhälliga svaret. Konkret kan man leka och busa med hunden och låta den få behålla saker man skojar om. En blyg hund kan man stötta

på olika sätt för att få den att våga. Och vetenskapen säger att det är positiva inlärningsmetoder som gäller för att stärka en hunds självförtroende, inte motsatsen. Per Jensen utvecklar:

– Stora forskningsstudier visar att om man vill träna upp en hunds självförtroende så vinner man på att använda positiva träningsmetoder. Har man en hund som är stöddig och använder bestraffning så tar man en stor risk; de hundarna har störst risk att utveckla problembeteenden som exempelvis aggressivitet, om man använder straffmetoder.

Självförtroende handlar alltså till stor del om trygghet, något som inte minst är viktigt när hunden ska undersökas av veterinär. Varje avsnitt avslutas med en kort informationsfilm där Nina Kjellerstedt ger handfasta tips och råd. Till exempel visar hon hur man kontrollerar öron, tänder, klor eller leder med fördelen att hunden samtidigt lär sig att bli hanterad. Modell i filmerna är Fredriks schäfer Zara.

– Många hundar är ovana att man tittar på dem. Men för mig som veterinär är det bra om djurägaren känner och tittar igenom hunden då och då, till exempel lyfter på läppen och tittar på munslemhinnan. Då blir det ingen stor sak när de väl kommer till kliniken. ■

Fråga HUND går att se på fredriksteenplay.se (betaltjänst). Vid tecknande av abonnemang får man tillgång till allt material på hemsidan.

Nina Kjellerstedt är veterinär och sakkunnig på SDF. Här ses hon tillsammans med Fredrik Steen och hans hund Zara under inspelningen av Fråga HUND.

Foto: Pernilla Wästberg

Idag används AI vid bland annat hältutredningar på häst. Veterinären filmar hästen i trav med en vanlig mobiltelefon och ett AI-verktyg analyserar rörelsemönstret. På några minuter får veterinären ett objektivt mått på hur symmetriska hästens rörelser är, till exempel om den belastar höger bakben mer än vänster.

AI och djurvälstånd

– när teknik möter natur

I många år har teknik och natur setts som motpoler – där den ena började, slutade den andra. Endast människan ansågs länge vara kapabel att tolka djurens känslor, förstå deras behov och bedöma deras välbefinnande. Men är det verkligen så?

Text: Loretta Fitz Bastos

Den senaste forskningen och de nya tekniska innovationerna visar att tekniken – och särskilt artificiell intelligens (AI) – inte bara kan matcha människans förmåga, utan i vissa fall till och med överträffa den när det gäller att bedöma djurens mående och behov. Den mänskliga faktorn spelar en större roll än vi kanske vill erkänna; trötthet, distraktion, känslomässig påverkan, ett ögas begränsade kapacitet och ett minne som selekterar – allt detta gör att vi lätt missar subtila signaler eller långsamma förändringar i ett djurs beteende. Här kliver AI in – inte som en ersättare för människan, utan som ett komplement som förstärker våra sinnen och ger dem stöd av data och objektivitet.

Så vad är AI?

Artificiell intelligens är datorsystem som kan tolka information, lära sig av erfarenhet och dra slutsatser för att fatta beslut eller ge rekommendationer på ett sätt som efterliknar människans kognitiva förmåga. Till skillnad från traditionella, regelstyrda program lär sig AI-system direkt från data – genom maskininlärning – antingen genom att tränas på exempel som redan är kategoriserade eller genom att själva upptäcka mönster utan mänsklig vägledning. Maskininlärnings undergren djupinlärning (deep learning) kan känna igen komplexa mönster i stora datamängder, till exempel bilder och ljud, som gör det möjligt för datorer att ”se” och tolka visuella intryck. Artificiell intelligens börjar nu ta plats även i veterinärmedicinen och i utvecklingen av mer hållbara former av djurhållning. I Sverige bedrivs flera innovativa projekt där AI ska användas praktiskt för att förbättra djurens välfärd.

AI och hästens ansiktsuttryck

Ansiktsuttryck är ett av de grundläggande sätten för

däggdjur att kommunicera som kan spegla både känslotillstånd och fysiska upplevelser. Hos hästar kan små förändringar i ögon, näsborrar, läppar och öronposition signalera smärta, stress eller obehag. Att på ett tillförlitligt sätt känna igen dessa uttryck har länge varit en utmaning inom veterinärmedicinen, där bedömningen ofta bygger på subjektiva observationer, men de senaste årens framsteg inom AI och datorseende har öppnat nya möjligheter att objektivt mäta ansiktsuttryck hos hästar.

Svenska forskare vid SLU (Johan Lundblad, Pia Haubro Andersen, Elin Hernlund med flera) arbetar med att ta fram AI-system som på ett tillförlitligt sätt kan tolka hästars mimik för att förbättra smärtbedömning och välfärd med hjälp av ett system som kallas Equine Facial Action Coding System (EquiFACS), som beskriver olika muskelrörelser i hästens ansikte.

Men forskningen på hur dessa rörelser hänger ihop med smärta eller stress pågår fortfarande, eftersom flera ansiktsuttryck som tidigare kopplats till smärta också kan uppstå vid stress, som innebär att automatiska system behöver kunna skilja mellan olika känslotillstånd och vad de beror på.

Rörelseanalys och AI-baserad detektion av asymmetri

Rörelseanalys utgör en grundpelare inom veterinär ortopedi. Traditionellt har bedömningen dock byggts på veterinärens visuella observationer, vilket gör resultatet beroende av olika faktorer. Vid SLU pågår omfattande forskning för att objektivisera bedömningen av rörelse och minska den mänskliga felfaktorn. Forskaren och veterinären Elin Hernlund är en av nyckelpersonerna i detta arbete. Hennes forskargrupp studerar hur biomekaniska data och artificiell intelligens kan kombineras för att upptäcka asymmetrier som kan indikera smärta hos häst. Det svenska företaget Sleip AI, som Elin

AI ska ses som ett
komplement till människan
– inte en ersättare.

» Hernlund varit med och grundat, använder datorseende för att noggrant analysera hästars rörelser och upptäcka subtila asymmetrier genom algoritmer som ser små skillnader i hur hästen rör huvud och bäcken, vilket kan tyda på smärta. Till skillnad från traditionella rörelseanalysverktyg är Sleip AI helt mobiltelefonbaserat – användaren filmar hästen med en vanlig smartphone, och analysen sker automatiskt i molnet. Detta gör tekniken tillgänglig för veterinärer, tränare och hästägare världen över.

DESSIE och den digitala tvillingen

Projektet DESSIE är ett samarbete mellan Kungliga Tekniska högskolan (KTH) och SLU. Syftet är att utveckla en artificiell intelligens som kan skapa 3D-modeller av hästars rörelser och exteriör utifrån vanliga videoinspelningar utan att använda markörer eller avancerad utrustning. Tekniken bygger på datorseende och maskininlärning som kan analysera hästens form och rörelse i detalj. Modellen särskiljer olika faktorer, såsom kroppsform, hållning och rörelsemönster, och resultatet blir en digital representation av hästen – ett slags ”digital tvilling” – som gör det möjligt att studera små förändringar i rörelse och symmetri med hög precision. Tekniken har många användningsmöjligheter, till exempel att bedöma hästen

hull för bättre hälsa, kontinuerlig övervakning i box, upptäcka tidiga förändringar i beteendet som kan tyda på sjukdom eller smärta, och på det sättet bidra till ökad djurvälstånd.

4 frågor till Elin Hernlund, veterinär och forskare vid SLU, samt Chief Medical Officer vid Sleip AI

”

Besluten blir inte lika beroende av den enskilda veterinärens erfarenhet eller dagsform.

Hur används AI rent praktiskt när en djurägare kommer med sitt sjuka djur?

– Trots att utvecklingen går snabbt finns det ännu inte så många AI-verktyg som används praktiskt i veterinärvården. Sleip används vid hältutredningar av häst och bygger på så kallad datorseende-teknik. Veterinären filmar hästen i trav med en vanlig mobiltelefon, och AI-verktyget analyserar rörelsemönstret. På några minuter får veterinären ett objektiva mått på hur symmetriska hästens rörelser är – till exempel om den belastar höger bakben mer än vänster. Det gör att hältbedömningen blir både snabbare och mer tillförlitlig. Det finns också andra AI-lösningar som hjälper veterinären – och därmed indirekt djuret. Till exempel system som automatiskt skriver anteckningar under besöket, så att veterinären kan fokusera mer på djuret än på datorn. Det pågår dessutom mycket utveckling inom

AI används än så länge i begränsad omfattning inom djursjukvården men utvecklingen går snabbt framåt. Elin Hernlund, veterinär och forskare vid SLU, menar att det kommer att förbättra vården som blir mer träffsäker. AI kan också bidra till mer objektiva och tidiga diagnoser.

områden som bildanalys, där AI tränas för att hjälpa till att tolka röntgenbilder eller mikroskopundersökningar av blod- och cellprover.

På vilket sätt kan det förbättra djursjukvården och, i förlängningen, djurskyddet?

– AI kan förbättra djursjukvården på flera sätt, både genom att göra vården mer träffsäker och genom att frigöra tid för veterinären att fokusera på själva djuret. Till exempel kan AI bidra till mer objektiva och tidiga diagnoser. Ju tidigare en skada upptäcks, desto snabbare kan rätt behandling sättas in, vilket minskar lidandet och förbättrar djurets chans till återhämtning. AI kan också bidra till ett bättre djurskydd genom att skapa mer enhetliga bedömningar mellan olika veterinärer. Det gör att besluten inte blir lika beroende av den enskilda veterinärens erfarenhet eller dagsform.

Finns det några nackdelar eller risker?

– Som i alla branscher finns det risker med AI. Om ett system tränas på felaktiga data – till exempel bilder eller mätningar som inte är representativa – kan det lära sig att dra fel slutsatser. Då kan AI:n ge ett svar som låter mycket säkert, men ändå är felaktigt. En annan risk är att veterinärer eller djurägare litar för mycket på tekni-

ken och låter den ersätta den professionella bedömningen. AI ska ses som ett beslutsstöd – ett hjälpmedel som kan ge värdefull information – men det är alltid veterinären som ansvarar för diagnosen och behandlingen.

I vilken utsträckning används AI idag och hur ser framtiden ut?

– AI används fortfarande i ganska begränsad omfattning inom djursjukvården, men utvecklingen går snabbt framåt. Personligen ser jag mycket ljus på framtiden och på hur tekniken kan bidra till att förbättra djurens välmående. Eftersom de flesta djur kommunicerar med kroppsspråk och ansiktsuttryck på sätt som vi människor inte alltid förstår, tror jag att AI kan hjälpa oss att bättre tolka deras signaler – deras ”språk”. Datorseende och andra sensortekniker kan till exempel övervaka djur som inte alltid har en människa nära. Det kan handla om hundar som är ensam hemma på dagarna, hästar som står i sin box på natten, eller kor som hålls i stora system där den individuella tillsynen minskar. AI kan då upptäcka om något avviker från det normala och larma om djuret behöver hjälp. Jag tror också att framtidens AI inte bara kommer användas för att upptäcka sjukdom eller lidande, utan för att faktiskt förstå och främja god djurvälstånd. ■

För djur som inte alltid har en människa nära, som kor i stora system, kan datorseende och andra sensortekniker användas för att övervaka djuren. AI kan upptäcka om något avviker från det normala och larma om djuret behöver hjälp.

Sök bidrag till din forskning för djurs välmående.

Forskar du inom veterinärmedicin, husdjursvetenskap eller andra områden som ämnar att på något sätt hjälpa djur få ett bättre liv? Då kan du söka ekonomiskt bidrag från Petra Lundbergs stiftelse. Ansökningsperioderna är öppna mellan 1 juli till och med 30 september samt mellan 1 november till och med 31 januari. Blanketter och mer information om hur du söker hittar du på vår hemsida.

www.petralundbergsstiftelse.se

Petra Lundbergs stiftelse ämnar att förbättra djurs livsvillkor. Genom främst ekonomiska bidrag stödjer vi organisationer och individer som arbetar för att skydda, hjälpa eller förbättra livsförutsättningarna för utsatta eller utrotningshotade djur. Stiftelsens styrelse kan också stöja i andra egenskaper om det främjar stiftelsens övergripande mål.

Petra Lundbergs stiftelse

Kanin utomhus under vintern

Foto: Pixabay/Jaclou-dl

Kaniner mår som bäst i temperaturer runt 16 till 18 grader. Men de klarar även kallare väder. Det viktiga är att ge kaninen tid att vänja sig vid en ny temperatur.

Kan kaninen vara utomhus under vintern? Det korta svaret är: Ja. Men vad säger regelverket och vad ska man tänka på för att kaninen ska ha det så bra som möjligt? Läs Djurens Världs tips för hur du ger utekaninen ett bra liv.

Text: Louise Cederlöf

Fördelarna med att ha kaniner utomhus är bland annat att de får frisk luft, solljus och möjlighet att beta gräs. Det är också lättare att ge kaninerna större plats att vara på. Men hur ska man göra på vintern när temperaturen kryper neråt?

Kaniner mår bäst i temperaturer runt 16 till 18 grader men har man en kanin som är ute året om hinner den få vinterpäls och klarar i regel kraftig kyla. Generellt tål de kyla bättre än värme men en innekanin som inte har vinterpäls kan frysa redan vid minus sju grader om den plötsligt släpps ut. En utekanin kan däremot klara ända ner till minus 30 grader. Det viktiga är att ge kaninen tid att vänja sig vid den nya temperaturen, oavsett om du flyttar den inomhus eller utomhus.

5 tips för att ha kaninen utomhus

- Buren ska vara dragfri och upphöjd från marken så att inte kyla tränger igenom. Man kan också täcka buren med en presenning eller liknande för extra skydd.
- Fyll buren med rikligt med hö och halm – bra för både isolering och för att bygga bo.

- Ge extra mat eftersom det går åt mer energi på vintern för kaninen att hålla sig varm.
- Se till att dricksvattnet inte fryser genom att använda isolerade vattenflaskor. Byt vattnet flera gånger om dagen. Det finns även värmeplattor eller värmeslingor speciellt framtagna för djurvattenskålar.
- Kaniner behöver motion oavsett årstid. Se därför till att den har tillräckligt med utrymme för att röra sig. Kanske en separat utomhuslekplats där kaninen kan leka när den inte är i buren?

Kaniner ska helst hållas i par eller i grupp. De behöver också ha en stimulerande miljö för kunna bete sig naturligt och buren ska därför ge möjlighet till sysselsättning. Tips! Läs gärna mer på jordbruksverket.se där både övergripande regler och detaljerade föreskrifter för att hålla kanin finns. ■

Källor: Agria, Jordbruksverket.

Gåvo-
givare

Varmt tack! alla gåvogivare

TILL MINNE AV

Gunilla Närman

Siv Johansson

Karlskoga

Maj Therstam

Carina Stener och Per

Smedjebacken

GÅVOR

Hemlösas djur

Ulla Illerås

Skövde

Erika Tengroth

Bromma

Kenneth Sjöselius

Gävle

Leif Lansfeldt

Sundbyberg

Lise-Lott Norin

Surahammar

Pennybridge

Örebro

Maija-Leena Eloranta

Vänge

Igelkottar

Maija-Leena Eloranta

Vänge

Per Näslund

Stockholm

Stig Grasser

Göteborg

Ulla Thörnberg

Borgholm

Wilhelm Tham

Grythyttan

Övriga gåvor

Annie Berggren

Staffanstorps

Björn Granvik

Veberöd

För djuren i Ukraina

Birgitta Jansson

Södertälje

Eva Jeppsson

*God Jul & Gott Nytt År
önskar
Svenska Djurskyddsföreningen*

Malva har en egen ponny

På en gård i Vallentuna bor Malva Sognevik med sin familj och många djur. Får, hundar och hästar. Den egna hästen heter Apollo och är nio år. Det är ett år mer än vad Malva är.

Text & foto: Louise Cederlöf

Malva går vant ut i stallet och hämtar en grimma. I den novem-berfuktiga hagen väntar Apollo och tre andra hästar. När hon trär grimman över den gula ponnyns huvud buffar han och protesterar lite, men Malva är beslutsam. Snart sitter rem-marna som de ska.

– Apollo har funnits här hela mitt liv, mamma köpte honom när han var ett föl. Två gånger i veckan rider jag på honom, antingen på ridbanan här bredvid eller så rider vi ut i skogen. Det bästa med honom är att han är så fin och snäll, men han kan också vara busig och lite nafsig.

Det är viktigt att rida hästarna flera gånger i veckan, berättar Malva. De behöver motion för att må bra och bygga muskler. Annars blir de svaga. Men att ha häst betyder också en hel del jobb. Malva berättar:

– Man måste mocka i boxen varje dag, ge hästarna mat och vatten och borsta deras päls. Även i hagen måste man ta bort bajs. Det är ganska mycket jobb att ha hand om djur.

Det bor andra djur på gården också. I hagen intill betar en flock får. Och så finns här fem hundar. Fåren och fyra av hundarna tillhör mormor och morfar som bor i det stora huset. Malva, lillasyster Tuva och mamma Karin bor i ett mindre hus. Där bor också en liten hund vid namn Zeke. Han är 13 år och hör dåligt. Och så är han rädd för att gå på hala golv.

– Han halkade och gjorde illa ryggen förut, så nu har vi lagt ut mattor på golven. Det blir lättare för honom att gå då.

Tidigare hade Malva två katter men de är nu döda och begravda på gårdens lilla djurkyrkogård. Och även om Malva gärna skulle vilja ha både kanin och katt igen är häst favoritdjuret. Trots att hon ibland ramlar av när hon rider och kan känna sig lite rädd.

– Jag har aldrig gjort mig illa men just när man är på väg att ramla av kan det kännas läskigt. Men det är inte så farligt att hamna på marken. Det är bara att sitta upp och fortsätta rida.

Vad ska man tänka på när det gäller hästar, har du något råd?

– Man ska tänka på hästen och inte så mycket på sig själv. Vad den vill göra och så. Men den får inte bestämma allt. Om Apollo vill galoppa till exempel och jag inte vill det, då försöker jag få honom att tänka på något annat. Kanske travar jag eller hoppar. ■

Det har sina fördelar att bo på landet. Man kan ha många djur. Får, hundar och hästar finns på gården där Malva bor.

Namn: Malva Sognevik

Ålder: 8 år

Bor: Frösunda, Vallentuna

Familj på gården: Mamma, lillasyster, mormor och morfar

Djur: Welshponnyn Apollo, papillon Zeke

Vill du, som är högst 18 år, berätta om ditt husdjur i tidningen? Maila ett högupplöst foto på dig och ditt husdjur samt ditt telefonnummer till redaktionen för Djurens Värld: djurensvarld@djurskydd.org

Avsändare: Svenska Djurskyddsföreningen, Sandsborgsvägen 55, 122 33 Enskede

PÅ SPANING I NATUREN

Text & foto: Göran Ekström

Mata vinterdjur – förena nytta med nöje

Att hjälpa vilda djur som har det svårt, engagerar många människor. Särskilt vintertid ser man hur vanligt det är att mata fåglar och ekorrar i trädgårdar eller parker. Samtidigt får man som belöning ofta en fin upplevelse med olika djur.

Mindre fåglar kan som bekant bli riktigt handtama efter en tid. Liksom skogssork, hermelin eller den numera sällsynta men välkända lavskrikan, som hör hemma i de norrländska skogarna. Men då måste man kunna utöva konsten att sitta stilla och undvika hastiga rörelser eller skarpa ljud en tid. Efter en stunds känner de då snart att man är ofarlig och bara vill hjälpa.

För den som är ytterligare intresserad och vill se mer av skogens försiktiga invånare gäller det ofta att sitta helt osynlig om man vill se sina matgäster. Kanske dold i ett gömsle eller att hålla sig på avstånd. Skygga kråkfåglar matar man ju exempelvis inte direkt ur handen.

Sedan någon timme tillbaka sitter jag uppe i ett litet torn, modell jaktorn, och väntar på att olika djur kanske ska visa sig. Över mig har jag spänt upp en liten presenning som

det går att gömma sig under, för de mer skyggare matgästerna. Här breder en vacker och snöklädd myr ut sig i det stämningsfulla solljuset. Snart ska solen gå ner och kvällskylan komma smygande. Det är nu i skymningen som de skyggare djuren kan visa sig.

Under tiden jag väntar kommer ett par rådjur förbi. De tillhör de vanliga gästerna, liksom hackspett, ekorre och småfåglar som förser sig av de upphängda talgbollarna. Liksom rådjuren håller en älgko med kalv också till i området och förser sig gärna av den stora ensilagebal som jag placerat framför mitt gömsle. Men det gäller att kunna ta sig tid att vänta. Ordet tålmod är dock inte rätt uttryck i sammanhanget. Att ha tålmod gäller när man har småtråkigt! I en situation som denna kan vad som helst inträffa vilket gör det hela till ett spännande tillfälle hela tiden. Vad som helst kan

hända när som helst. Som den dagen när en kungsörn kom ner aldeles framför mig på myren, för att ta för sig av den trafikdödade älg som jag tidigare placerat på platsen. Även räv, kråka, korp och duvhök har hittat hit och regelbundet ätit sig mätta på det stora älgkadavret.

Om dessa djurkroppar ligger kvar vid järnvägsspår eller trafikerade vägar riskerar örnar och andra djur att bli påkörda och dödade. Här ute på myren är då en bättre och ofarligare plats. Dessutom får man möjlighet att studera dem närmare i sin naturliga miljö.

Efter en stund lägger sig mörkret över myren och jag vänder hemåt. Just denna dag visade sig ingen av de mer skygga arterna framför mig men som alltid är det spännande att se vad som kan hända då vilda djur när som helst kan dyka upp. ■